לבתו מאנוסתו דלא כתיבא. דאילו בתו מאנוסתו כתיבא ערות אשה ובתה וגו' (ויקרא יח) משמע בין שהבת ממנו בין מאיש אחר וכתיב קרא אחרינא ערות בת בנך או בת בתך וגו'[1] ומוקמינן לה ביבמות (דף נז.) בבתו מאנוסתו מדלא אסר הכתוב בת בתה של אשה זו אלא בבת הבת שנולדה הימנו ובהאי קרא דאנוסה בת בתו ובת בנו כתיב בתו לא כתיב. ואי"ת ק"ו הוא אין מזהירין מן הדין[2] ואין עונשין מדין ק"ו דיני ממונות ומצות עשה והלכות עבודה ופסולי קדשים אתה למד בק"ו אבל לא אזהרות ועונשין ומקראי נפקא לן במס' מכות (דף ה:). ומהיכן נפקא לן לבתו מאנוסתו: **אמר רבא אמר לי ר' יצחק בר אבדימי אתיא הנה הנה.** לאיסורא אתיא זימה זימה לשריפה כתיב בנישואין שארה הנה זימה היא[3] וכתיב באונסין כי ערותך הנה[3] מה (ה) האמור בנישואין עשה הכתוב בתה כבת בתה וכבת בנה אף באונסין עשה הכתוב בתו כבת בתו וכבת בנו אתיא זימה זימה לשריפה מאחר שלמדת אנוסה מנשואה ובנשואה כתיב זימה היא כמה דכתיב באנוסה דמי וחזור ולמוד בה שריפה מאיש אשר יקח את אשה ואת אמה זימה היא באש ישרפו אותו ואתהן (ויקרא כ): **הני אין הנך לא.** הני דמיפרשי הוו גופי תורה הנך דלא מיפרשי כולי האי לאו גופי תורה בתמיה: **הן והן.** אלו ואלו:

הדרן עלך הכל חייבין

אין דורשין. בשלשה. שניים והוא: **בשנים.** אחד והוא: **ביחיד.** אין שם אלא הוא לבדו ובגמ' מפרש לה: **ארבעה דברים.** הני דמפרש ואזיל: **מה למעלה.** מרקיע שעל ראשי החיות: **ומה למטה.** מהן: **ומה לפנים.** חוץ למחיצת הרקיע למזרח: **ומה לאחור.** למערב: תוספת. אינו יכול להיות מה שפירש המורה מה לפנים חוץ למחיצת הרקיע ומה לאחור למערב מדפריך בגמ'(ח) בשלמא מה למעלה ומה למטה ומה לאחור לחיי אלא לפנים מה דהוה הוה אלמא מה לפנים קודם לעולם הוא ועוד בתוספתא(ט) (ג) מה לפנים ומה לאחור מה היה ומה עתיד להיות ע"כ תוס': **כל שלא הם על כבוד קונו.** בגמ'(י) מפרש מאי היא: **רפוי הוא לו.** טוב ויפה היה לו אם לא בא לעולם. ואומר אני שהוא לשון רחמנות כלומר מרוחם (ג) הוא אם לא בא לעולם ודוגמתו בתורת כהנים(כ) אל אלעזר ואל איתמר בניו הנותרים (ויקרא י) לאויין היו ליקרב אלא שריתה הכתוב לההרן: **גמ' אמרה ולא במרכבה ביחיד.** וכיון דיחידי הוא ואינו שומע מפי הרב על כרחך מדעתו הוא מבין וקאסרת ליה והדר אמרת אלא אם כן היה חכם ומבין מדעתו: אין דורשין בעריות בשלשה: מ"ט אילימא משום דכתיב [1]איש איש אל כל שאר בשרו איש איש תרי שאר בשרו חד ואמר רחמנא לא תקרבו לגלות ערוה אלא מעתה דכתיב [2]איש איש כי יקלל אלהיו [3]איש איש אשר יתן מזרעו למולך הכי נמי אלא הנהו מיבעי ליה [4]לרבות את הנכרים שמוזהרין על ברכת השם ועל ע"ז כישראל האי נמי מיבעי ליה [7]לרבות את הנכרים [7]שמוזהרין על העריות כישראל אלא מדכתיב [4]ושמרתם את משמרתי ושמרתם תרי משמרתי חד ואמר רחמנא לבלתי עשות מחקות התועבות אלא מעתה דכתיב [5]ושמרתם את השבת [6]ושמרתם את המצות [7]ושמרתם את משמרת הקדש הכי נמי אלא אמר רב אשי מאי אין דורשין בעריות בשלשה [ה]אין דורשין בסתרי עריות [ט](בשלשה) מ"ט סברא הוא בי תרי כי יתבי קמי רבייהו חד שקיל וטרי בהדי רביה ואידך מצלי אודניה לגמרא תלתא חד שקיל וטרי בהדי רביה והנך תרי שקלו וטרו בהדי הדדי ולא ידעי מאי קאמר רבייהו ואתו למישרי איסורא בעריות אי הכי כל התורה נמי עריות שאני [ו]דאמר מר [ז]גזל ועריות נפשו מחמדתן ומתאוה להם אי הכי גזל נמי עריות בין בפניו בין שלא בפניו נפיש יצריה גזל בפניו נפיש יצריה שלא בפניו לא נפיש יצריה: ולא במעשה בראשית בשנים: מנא הני מילי דתנו רבנן [8]כי שאל נא לימים ראשונים יחיד שואל ואין שנים שואלין יכול ישאל אדם קודם שנברא העולם ת"ל [8]למן היום אשר ברא אלהים אדם על הארץ יכול לא ישאל אדם מששת ימי בראשית ת"ל לימים ראשונים אשר היו לפניך יכול ישאל אדם מה למעלה ומה למטה מה לפנים ומה לאחור ת"ל [8]ולמקצה השמים ועד קצה השמים מלמקצה השמים ועד קצה השמים אתה שואל ואין אתה שואל מה למעלה מה למטה מה לפנים מה לאחור

השתא

לבתו מאנוסתו דלא כתיבא [ט]דאמר רבא אמר לי ר' יצחק בר אבדימי אתיא הנה הנה אתיא זימה זימה: הן הן גופי תורה: הני אין הנך לא אלא אימא הן והן גופי תורה:

הדרן עלך הכל חייבין

אין דורשין בעריות בשלשה ולא במעשה בראשית בשנים ולא במרכבה ביחיד אלא אם כן היה חכם ומבין מדעתו כל המסתכל בארבעה דברים רתוי לו כאילו לא בא לעולם [ג]מה למעלה מה למטה מה לפנים ומה לאחור [ג]וכל שלא הם על כבוד קונו רתוי לו שלא בא לעולם: **גמ'** אמרת ברישא ולא במרכבה ביחיד והדר אמרת אלא אם כן היה חכם ומבין מדעתו הכי קאמר אין דורשין בעריות בשלשה ולא [א]במעשה בראשית לשנים ולא [ב]במרכבה ליחיד אלא אם כן היה חכם ומבין מדעתו: אין דורשין בעריות בשלשה: מ"ט אילימא משום דכתיב [1]איש איש אל כל שאר בשרו איש איש תרי שאר בשרו חד ואמר רחמנא לא תקרבו לגלות ערוה אלא מעתה דכתיב [2]איש איש כי יקלל אלהיו [3]איש איש אשר יתן מזרעו למולך הכי נמי אלא הנהו מיבעי ליה [4]לרבות את הנכרים שמוזהרין על ברכת השם ועל ע"ז כישראל האי נמי מיבעי ליה [7]לרבות את הנכרים [7]שמוזהרין על העריות כישראל אלא מדכתיב [4]ושמרתם את משמרתי ושמרתם תרי משמרתי חד ואמר רחמנא לבלתי עשות מחקות התועבות אלא מעתה דכתיב [5]ושמרתם את השבת [6]ושמרתם את המצות [7]ושמרתם את משמרת הקדש הכי נמי אלא אמר רב אשי מאי אין דורשין בעריות בשלשה [ה]אין דורשין בסתרי עריות [ט](בשלשה) מ"ט סברא הוא בי תרי כי יתבי קמי רבייהו חד שקיל וטרי בהדי רביה ואידך מצלי אודניה לגמרא תלתא חד שקיל וטרי בהדי רביה והנך תרי שקלו וטרו בהדי הדדי ולא ידעי מאי קאמר רבייהו ואתו למישרי איסורא בעריות אי הכי כל התורה נמי עריות שאני [ו]דאמר מר [ז]גזל ועריות נפשו מחמדתן ומתאוה להם אי הכי גזל נמי עריות בין בפניו בין שלא בפניו נפיש יצריה גזל בפניו נפיש יצריה שלא בפניו לא נפיש יצריה: ולא במעשה בראשית בשנים: מנא הני מילי דתנו רבנן [8]כי שאל נא לימים ראשונים יחיד שואל ואין שנים שואלין יכול ישאל אדם קודם שנברא העולם ת"ל [8]למן היום אשר ברא אלהים אדם על הארץ יכול לא ישאל אדם מששת ימי בראשית ת"ל לימים ראשונים אשר היו לפניך יכול ישאל אדם מה למעלה ומה למטה מה לפנים ומה לאחור ת"ל [8]ולמקצה השמים ועד קצה השמים מלמקצה השמים ועד קצה השמים אתה שואל ואין אתה שואל מה למעלה מה למטה מה לפנים מה לאחור

הדרן עלך הכל חייבין

אין דורשין. בשלשה. שניים והוא: **בשנים.** אחד והוא: **ביחיד.** אין שם אלא הוא לבדו ובגמ' מפרש לה: **ארבעה דברים.** הני דמפרש ואזיל: **מה למעלה.** מרקיע שעל ראשי החיות: **ומה למטה.** מהן: **ומה לפנים.** חוץ למחיצת הרקיע למזרח: **ומה לאחור.** למערב: תוספת. אינו יכול להיות מה שפירש המורה מה לפנים חוץ למחיצת הרקיע ומה לאחור למערב מדפריך בגמ'(ח) בשלמא מה למעלה ומה למטה ומה לאחור לחיי אלא לפנים מה דהוה הוה אלמא מה לפנים קודם לעולם הוא ועוד בתוספתא(ט) (ג) מה לפנים ומה לאחור מה היה ומה עתיד להיות ע"כ תוס': **כל שלא הם על כבוד קונו.** בגמ'(י) מפרש מאי היא: **רפוי הוא לו.** טוב ויפה היה לו אם לא בא לעולם. ואומר אני שהוא לשון רחמנות כלומר מרוחם (ג) הוא אם לא בא לעולם ודוגמתו בתורת כהנים(כ) אל אלעזר ואל איתמר בניו הנותרים (ויקרא י) לאויין היו ליקרב אלא שריתה הכתוב לההרן: **גמ' אמרה ולא במרכבה ביחיד.** וכיון דיחידי הוא ואינו שומע מפי הרב על כרחך מדעתו הוא מבין וקאסרת ליה והדר אמרת אלא אם כן היה חכם ומבין מדעתו: **אין דורשין בעריות בשלשה.** לבד מן הדורש: **לא במעשה בראשית בשנים.** וכ"ש בשלשה: **ולא במרכבה ביחיד.** לתלמיד יחיד: **אלא אם כן היה חכם ומבין מדעתו.** אלא יצטרך לשאול לרב כשיסתפק לו דלאו אורח ארעא לפרושא בהדיא: **ואמר רחמנא לא תקרבו לגלות ערוה.** לא תקרבו שלשתכם זה אצל זה לגלות טעמי פרשת עריות: **בסתרי עריות.** שאינן מפורשות כגון בתו מאנוסתו ואם חמיו ואם חמותו דנפקי במס' סנהדרין (דף עה.) מדרשא: **שקיל וטרי.** נושא ונותן בהלכה עם רבו: **מצלי אודניה.** מטה אזנו ושומע דבריהן והן שומעין את דברי הרב. אבל כשהן שלשה שקלי וטרו הנך תרי זה עם זה ולא שמעו מאי דאמר רבן ואתו למיסרי איסורא בעריות על ידי אלא שמעו מפי הרב כשדרש בו איסור: **דאמר מר גזל ועריות בו'.** במתניתין בתרייתא דמסכת מכות (דף כג.): **בפניו.** כשהוא רואה לפניו שיכול לגזול: **מנא הני מילי.** דאין שניים שואלין במעשה בראשית: **יכול ישאל אדם.** מה היה קודם שנברא העולם: **יכול לא ידרוש ולא ישאל בששת ימי בראשית.** דהא למן בריית אדם הוא דיהיב רשותא והוא בערב שבת נברא: **תלמוד לומר לימים ראשונים.** מיום ראשון:

והשתא

מדעתו: **לשלשה.** לבד מן הדורש: **לא במעשה בראשית בשנים.** וכ"ש לשלשה: **ולא במרכבה ביחיד.** **אלא אם כן היה חכם ומבין מדעתו.** אלא יצטרך לשאול לרב כשיסתפק לו דלאו אורח ארעא לפרושא בהדיא: **ואמר רחמנא לא תקרבו לגלות ערוה.** לא תקרבו שלשתכם זה אצל זה לגלות טעמי פרשת עריות: **בסתרי עריות.** שאינן מפורשות כגון בתו מאנוסתו ואם חמיו ואם חמותו דנפקי במס' סנהדרין (דף עה.) מדרשא: **שקיל וטרי.** נושא ונותן בהלכה עם רבו: **מצלי אודניה.** מטה אזנו ושומע דבריהן והן שומעין את דברי הרב. אבל כשהן שלשה שקלי וטרו הנך תרי זה עם זה ולא שמעו מאי דאמר רבן ואתו למיסרי איסורא בעריות על ידי אלא שמעו מפי הרב כשדרש בו איסור: **דאמר מר גזל ועריות בו'.** במתניתין בתרייתא דמסכת מכות (דף כג.): **בפניו.** כשהוא רואה לפניו שיכול לגזול: **מנא הני מילי.** דאין שניים שואלין במעשה בראשית: **יכול ישאל אדם.** מה היה קודם שנברא העולם: **יכול לא ידרוש ולא ישאל בששת ימי בראשית.** דהא למן בריית אדם הוא דיהיב רשותא והוא בערב שבת נברא: **תלמוד לומר לימים ראשונים.** מיום ראשון:

והשתא

ביחיד דמשמע דאפילו הרב לבדו אסור וקתני סיפא אלא אם היה חכם מבין מדעתו ופירשה רב אשי הכי אין דורשין בעריות בשלשה ומאי ניהו סתרי עריות כגון העראה ונשיקה ואזהרה ועונש

ט) לדבר הנשכב וכן כמה שנים יהיה ויתחייב השוכב עמו וכיוצא בהן האחד נושא ונותן בהדי רביה והשנים נושאין ונותנין זה עם זה. ואין מקשיבין לדברי הרב. וכיון שהנפש מתאוה להן אין מדקדקין היטב ובאין להתיר האיסור. לפיכך לא התירו לדרוש בסתרי עריות כגון אלו אלא לשנים בלבד. שאפילו אחד מהן נושא ונותן עם הרב השני מטה אוזן ומקשיב ונמצא העיקר שמור בלב שניהן. אבל הא דתנן ולא במעשה בראשית בשנים ממדרש זה הפסוק נשנית: דת"ר כי שאל נא לימים ראשונים מדלא אמר שאלו אלא שאל בלשון יחיד. ש"מ שהיחיד שואל ולא יתר מיכן שאין שואלין יכול ישאל אדם מה היה קודם שנברא העולם. ת"ל לימים ראשונים מששת ימי בראשית ולמטה. יכול לא ישאל מה היה באלו ששת ימי בראשית. ת"ל למן היום אשר ברא אלהים אדם על הארץ. מיום שנברא אדם יש רשות לישאל אבל מקודם לכן אסור לישאל בהן. יכול ישאל אדם מה למעלה מן הרקיע ומה למטה מן הארץ ומה לפנים ומה לאחור

ט) לולי ל"ל לזכר הנשכב או ל"ל להנשכב:

א א מיי' פ"ד מהלכות יסודי התורה הלכה י:
ב ב מיי' שם הלכה יא:
ג ג מיי' פ"ט מהלכות מלכים הלכה ב ג:
ד ד מיי' שם הלכה ה:
ה ה מיי' פכ"ב מהלכות איסורי ביאה הלכה יז:
ו [מיי' שם הלכה יט טור אה"ע סימן כה]:

תורה אור השלם

1. אִישׁ אִישׁ אֶל כָּל שְׁאֵר בְּשָׂרוֹ לֹא תִקְרְבוּ לְגַלּוֹת עֶרְוָה אֲנִי יְיָ׃
ויקרא יח ו
2. וְאֶל בְּנֵי יִשְׂרָאֵל תֹּדִבֵּר לֵאמֹר אִישׁ אִישׁ כִּי יְקַלֵּל אֱלֹהָיו וְנָשָׂא חֵטְאוֹ׃ ויקרא כד טו
3. וְאֶל בְּנֵי יִשְׂרָאֵל תֹּאמַר אִישׁ אִישׁ מִבְּנֵי יִשְׂרָאֵל וּמִן הַגֵּר הַגָּר בְּיִשְׂרָאֵל אֲשֶׁר יִתֵּן מִזַּרְעוֹ לַמֹּלֶךְ מוֹת יוּמָת עַם הָאָרֶץ יִרְגְּמֻהוּ בָאֶבֶן׃ ויקרא כ ב
4. וּשְׁמַרְתֶּם אֶת מִשְׁמַרְתִּי לִבְלִתִּי עֲשׂוֹת מֻחָקּוֹת הַתּוֹעֵבֹת אֲשֶׁר נַעֲשׂוּ לִפְנֵיכֶם וְלֹא תִטַּמְּאוּ בָהֶם אֲנִי יְיָ אֱלֹהֵיכֶם׃ ויקרא יח ל
5. וּשְׁמַרְתֶּם אֶת הַשַּׁבָּת כִּי קֹדֶשׁ הִוא לָכֶם מְחַלְלֶיהָ מוֹת יוּמָת כִּי כָּל הָעֹשֶׂה בָהּ מְלָאכָה וְנִכְרְתָה הַנֶּפֶשׁ הַהִוא מִקֶּרֶב עַמָּיהּ׃
שמות לא יד
6. וּשְׁמַרְתֶּם אֶת הַמִּצְוֹת כִּי בְּעֶצֶם הַיּוֹם הַזֶּה הוֹצֵאתִי אֶת צִבְאוֹתֵיכֶם מֵאֶרֶץ מִצְרָיִם וּשְׁמַרְתֶּם אֶת הַיּוֹם הַזֶּה לְדֹרֹתֵיכֶם חֻקַּת עוֹלָם׃ שמות יב יז
7. וּשְׁמַרְתֶּם אֵת מִשְׁמֶרֶת הַקֹּדֶשׁ וְאֵת מִשְׁמֶרֶת הַמִּזְבֵּחַ וְלֹא יִהְיֶה עוֹד קֶצֶף עַל בְּנֵי יִשְׂרָאֵל׃
במדבר יח ה
8. כִּי שְׁאַל נָא לְיָמִים רִאשֹׁנִים אֲשֶׁר הָיוּ לְפָנֶיךָ לְמִן הַיּוֹם אֲשֶׁר בָּרָא אֱלֹהִים אָדָם עַל הָאָרֶץ וּלְמִקְצֵה הַשָּׁמַיִם וְעַד קְצֵה הַשָּׁמַיִם הֲנִהְיָה כַּדָּבָר הַגָּדוֹל הַזֶּה אוֹ הֲנִשְׁמַע כָּמֹהוּ׃
דברים ד לב

רבינו חננאל

כתיבא. ורבנן אסקוה מדרשא זמה זמה. וכולהון יש להן אסמכתו' מן התורה בין היתר נדרים בין הלכות שבת בין חגיגות ומעילות כולן הן גופי תורה:

הדרן עלך הכל חייבין

פ"ב אין דורשין בעריות בשלשה כו'. ש"מ כי הרב וב' תלמידים אין דורשין בעריות. מנא לן אי נימא מדכתיב איש איש אל כל שאר בשרו ודרשינן איש איש הרי תרי שאר בשרו חד הרי ג' ואמרה רחמנא לא תקרבו לגלות ערוה. אלא מעתה איש איש כי יקלל אלהיו הכי נמי דלא דרשינן ביה בתרי ודחינן תוב חנינן ולא במרכבה

ג) יבמות ג. סנהדרין נא. עה: פז: כריתות ה., **ד)** [מגיד לב.], **ה)** [קדושין מ.], **ו)** [סנהדרין נ:], **ז)** [ל"ל לשלשה], **ח)** מכות כג:, **ט)** [ויקרא יח], **י)** [לקמן טו.], **יא)** [פ"ב ה"ג], **יב)** [לקמן טז.], **יג)** [שמיני פ"ח], **יד)** [וע"ע תוס' מנחות לג. ד"ה רב מקדא ותוס' ב"ב פז. ד"ה מי כלן ותוס' כתובות טו. ד"ה אמר ותוס' יבמות ג. ד"ה דאמר ובחולין קי. ד"ה איכא], **טו)** [וע"י תוס' מגילה כה: ד"ה מה לפנים],

הגהות הב"ח

(א) רש"י ד"ה אמר כדא וכו' מה הנה המור בנשואין: **(ב)** ד"ה מוסקות וכו' בתוספתא תני מה לפנים: **(ג)** ד"ה רתוי וכו' מרוחם היה אם לא:

גליון הש"ם

רש"י ד"ה לבתו מאנוסתו וכו' ואין עונשין מדין ק"ו ד"מ. עיין ב"ק דף כ ע"א תוס' ד"ה ולא זה ושם ד ע"ב תוס' ד"ה ועדיה:

מוסף רש"י

אתיא הנה הנה. לאיסורא, אתיא זימה זימה. לשריפה, דכתו מאנסתו וכן בת בנו ובת בתו יליפא בת מערות אשה ובתה לא מגלה, והכי בתו מאנסתו בכלל בת אשתו, אבל בתו מאנוסתו לא משמעמע, דכתיב ערות אשה, ולשון אישות דעל ידי קידושין משמע, וגבי רחמנא בבת בתו ובת בנו מאנוסתו בהאי קרא ערות בת בתך לא בת בתך, והכא לשון אישות לא כתיב ואלמא בתו לא כתיב הכא, ויליפין בג"ש כתיב הכא בקרא דאנוסה כי ערותך הנה, וכתיב בקרא אחרינא דאישות שארה הנה, מה התם בתו בבת בתו, אף כאן בתו בבת בתו (יבמות ג. וברש"י ד"ה בריתות ה.). ומן ק"ו לא מייתיה דאין עונשין מן הדין, אבל גזרה שוה הוי כאילו מפורש בו, דהא להך דרשה איכתיב הנה ימילה (סנהדרין נא.). **אתיא זמה זמה.** לשריפה, כתיב הכא בבתו מאנסתו זמה היא, וכתיב בשריפה זמה היא בשם ישרפו, מה להן שריפה אף כאן שריפה, ובתו מאנוסתו הא יליפינן מהנה הנה מבת אשתו (יבמות שם וסנהדרין שם וכע"ז בריתות שם) מעיקרא מייתינן לה בהנה הנה והדר בזמה זמה, כתיב הכא כי ערותך הנה, וכתיב בשאר אשתו שארה הנה, מה להן עמו אף כאן זמה עמו, ובשאר דאיתיתן זמה לשאר דידיה יליפינן בה שריפה בזמה זמה (סנהדרין עה:).

הדרן עלך הכל חייבין